

Bostad

Det svenska mångfaldshemmet.

En analys av den långsamma byggnationstakten och den orättvisa bostadspolitiken.
Förslag på en ny, offensiv politik för framtiden.

En rapport från SSU
Maj 2008

Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund | www.ssu.se

Förord

Den svenska bostadspolitiken är hotad. Det byggs för lite, det byggs för lyxigt och det byggs fel. Såväl Norge som Danmark har högre byggnationstakt än Sverige. Ett stort problem som absolut inte löses med marknadshyror. Det byggs idag en klar majoritet bostadsrätter i storstädernas innerstäder, det innebär att rörligheten försämras och segregationen tilltar. Även levnadsstandarden försämras av den havererade bostadspolitiken, exempelvis växer 480 000 barn, enligt hyresgästföreningen, upp i trångbodda familjer.

SSU vill genom den här rapporten analysera och ge förslag till ny bostadspolitik för Sverige. Vi vill att socialdemokraterna går till val på en offensiv bostadspolitik i stark polemik mot Mats Odells ungdomsfientliga politik. Sverige står inför samma läge som vi gjorde inför -60 talets stora ungdomskullar. Det är hög tid för ett nytt stort bostadspolitiskt projekt, det är tid för bostad åt alla. Vi behöver bygga mer, vi behöver hitta nya hållbara bostadslösningar och vi behöver värna mångfalden av upplåtelseformer. Alla har rätt till ett hem. Det är dags att skapa det svenska mångfaldshemmet.

Jytte Guteland

Förbundsordförande SSU

Ellen Oskarsson

Bostadspolitiskt ansvarig
SSUs förbundsstyrelse

SSUs krav

Alla har rätt till ett hem. Det är dags att skapa det svenska mångfaldshemmet.

Det är SSUs uppgift att tydligt propagera för en ny svensk och socialdemokratisk bostadspolitik. Vi ska kräva det till partikongressen 2009 och vi ska göra det i valrörelsen 2010. Därför presenterar vi nu våra krav på socialdemokratin.

SSU kräver:

1. **Ett nytt stort bostadspolitisktprogram.** Mellan 2010 och 2020 måste 500 000 – 1000 000 nya bostäder färdigställas. Idag ligger vi på en byggnadstakt på ca 30 000 lägenheter per år.
2. **Kommunallagen ska vara tydlig.** Idag åligger ansvaret kommunerna för att tillgodose behovet av lägenheter. Det finns dock inga tydliga bindande formuleringar. SSU vill att kommunerna tar ansvar för bostadsförsörjningen hos de ungdomar som har vuxit upp i kommunen.
3. **Regional allmännytta.** Storstadsområden med gemensam arbetsmarknad bör även ha en gemensam allmännytta. Det är fel att kommuner inte tar sitt ansvar för nybyggnation av hyresrätter.
4. **Alla kommuner ska ha en bostadskö.** Det är mycket viktigt att alla kommuner tillhandahåller en bostadskö, för att motverka diskriminering, svartkontrakt och för att tydliggöra behoven av fler bostäder lokalt och regionalt.
5. **Klimatkonsekvens beskrivningar vid nybyggnation.** SSU ser stora problem i att bostadsområden och köpcentrum planeras så att behovet av egen bil blir fundamentalt. Vid all nybyggnation bör en klimatkonsekvensbeskrivning upprättas.
6. **En tidsplan för att bryta oljeberoendet.** Socialdemokraterna bör sätta tydliga delmål och en rimlig tidsplan för när vi kan ha brutit oljeberoendet i hela bostadssektorn.
7. **Bostadsområden ska planeras hållbart.** Alla bostadsområden ska planeras så att det är praktiskt möjligt att leva och verka utan behovet av egen bil.
8. **Demokratidelegationer ska mäta demokratiska underskottet.** I vissa av Sveriges bostadsområden är valdeltagandet lågt. På många håll är engagemanget i föreningsliv och kunskapen om samhället låg. Demokratidelegationer bör se över varför vissa områden lider av demokratiska underskott och hur vi kan motverka det.
9. **Boenderåd i alla bostadsområden.** Boenderåd bör kunna fungera som demokratiska institutioner för att ta enklare beslut om ärenden rörande den fysiska boendemiljön. Boenderåden kan bli viktiga instrument i att stärka egenmakten och deltagande demokratin.
10. **Kommuner ska inte få säga nej till flyktingar.** SSU anser att flyktingmottagandet är ett nationellt åtagande och därför är det också ett nationellt ansvar. Inga kommuner ska få säga nej till avtal med migrationsverket om flyktingmottagande.
11. **Reformera systemet för eget boende (det så kallade EBO-systemet).**

12. **Blandat boende är viktigt.** SSU vill verka för att alla bostadsområden och stadsdelar ska vara uppbyggda efter en princip om blandade upplåtelseformer.
13. **Tuff mot diskriminering.** Åtta av tio med utländsk bakgrund diskrimineras vid bostadssökande. SSU vill att bostadsbolag som systematiskt diskriminerar ska kunna beläggas med tvångsförvaltning.
14. **Ett miljardprogram för miljonprogrammet.** SSU vill se kraftfulla satsningar på klimat, boendemiljö och social välfärd i miljonprogramsområdena.
15. **Frihet i boendet.** Besittningsskyddet bör förstärkas så att boende i hyresrätt i högre utsträckning tillåts göra mindre justeringar och renoveringar. Egenmakten i hyresrätten måste stärkas.
16. **Satsa på folkhälsa.** Bostadsområden och köpcentrum måste planeras så att folkhälsan förstärks. Parkområden, idrottsplaner och natur bör vara naturliga delar i ett modernt bostadsområde.

Framtidens boende

Politikens makt över planerade bostadsområden och statsbyggnad måste stärkas. Faktum är att vi idag bygger in behovet av bil då bostadsområden och arbetsplatser planeras felaktigt. Politiken har makt att planera och organisera bostadsområden utifrån principer om inflytande, trivsel och demokrati. Planeringsprocessen kräver dock att vi i högre grad än idag bygger med blandade upplåtelseformer. Framtidens bostadsområden ska innehålla såväl villor som bostads- och hyresrätter med ett vitt kostnadsspektrum. Detta för att säkerställa en social blandning i bostadsområdet.

För att säkerställa möjligheterna till lägre hyror måste politiken undersöka möjligheterna att upplåta mark alternativt arrendera ut mark med motkravet på låga hyror. Lagen ska anpassas för behovet av ett billigt boende.

Socialdemokraterna måste se över kommunallagens ansvar för boendeförsörjningen. Hårdare krav på kommunerna att motverka hemlöshet och ungas rätt till boende. Sundbybergsmodellen med bostadsgaranti för ungdomar är en mycket intressant modell för alla socialdemokratiskt styrda kommuner.

Allmännyttan bör drivas regionalt. De regioner som innefattas av en gemensam arbetsmarknad bör även bedriva gemensam bostadsplanering och ta ett kollektivt ansvar för bostadsbyggandet. Det är orimligt att somliga kommuner i exempelvis Stockholms län tar hela ansvaret för produktionen av hyresrätter, medan vissa kommuner trots centralt läge bara fungerar som villareservat för dem med gott om pengar.

För att bättre kunna mäta bostadsbehovet i enskilda kommuner bör man lagstifta kring kommunernas ansvar att inrätta en kommunal bostadskö. På så vis tydliggörs behoven och rättvisan förstärks. En kommunal bostadskö är en modell där ansvarsutkrävandet gentemot politiker förstärks och där bostaden anses vara en social rättighet.

Varje bostadsområde ska planeras utifrån principer om delaktighet och demokrati. Boenderåd, föreningar och boendeorganisationer bör få större inflytande i planeringen av ytermiljöer med mera. Det är viktigt att i god tid i planerings- och byggprocesserna involvera allmänheten för möjligheten att påverka områdets utformning.

En hållbar bostadspolitik

All byggnation måste ske hållbart, miljökonsekvensbeskrivningar bör även innefatta klimatkonsekvenser såsom ökat bilåkande. Fler bostadsområden bör planeras utifrån principen om energimässigt självförsörjande. Uppvärmningskostnader och energiåtgång kan därigenom minskas. Bostadssektorn bör öka takten i att bryta oljeberoendet. Socialdemokraterna bör presentera en tidsplan för när oljeberoendet inom bostadssektorn ska vara brutit.

Hållbar utveckling och ett hållbart boende kan fokusera på möjligheterna till bättre levnadsvillkor. Folkhälsan är ett område som alltid bör beaktas i nybyggnation, alla nybyggda bostadsområden bör utgå från principen om hållbarhet och folkhälsa. God tillgång till parker med friluftsmöjligheter, löparspår, skidspår, promenadstigar och badplatser ska vara viktiga delar i planering av nya bostadsområden. Att entusiasmera boende att hellre gå eller cykla istället för att ta bilen är positivt för såväl klimatet som folkhälsan.

Socialdemokraterna behöver en plan för hur vi avser att bygga för framtiden. Hur miljö, delaktighet, trygghet och folkhälsa kan bli betydelsefulla beståndsdelar i nybyggda bostadsområden. Köpcentrum, isolerade från bostadsbebyggelse, har fördelar men även oerhört många nackdelar. Ökat bilåkande och försämrad folkhälsa är konsekvenser av allt för många köpcentrum.

Kollektivtrafiken måste stärkas. Bekvämlighet, tillgång och punktlighet måste kraftigt förbättras. Alla boendemiljöer och arbetsplatser bör planeras utifrån kravet att individer ska kunna fungera bilfritt och klara sig bra med kollektiva färdmedel till och från arbetet och fritidsaktiviteterna. Kollektivtrafiken som färdmedel måste stärkas. Bekvämlighet, tillgång och punktlighet måste kraftigt förbättras. Boendemiljöer och arbetsplatser måste så långt det är möjligt planeras utifrån kravet att invånarna ska kunna fungera bilfritt i sin vardag och att de kollektiva färdmedlen räcker för transport till och från arbete, bostad och fritidsaktiviteter.

Frihet i boendet

Många hyresgäster upplever idag en ofrihet i sitt boende. Somliga tvingas se sina lägenheter lyxrenoveras och hyror chockhöjas. Somliga upplever att de varken har rätt eller möjlighet att få göra mindre förändringar av sin boendemiljö. Tyvärr leder ofrihet i boendet till att allmännyttans ställning försvagas. I vissa fall innebär det att hyresrätten ses som ett mindre attraktivt boende än bostadsrätten. Det är därför av yttersta vikt att egenmakten i boendet stärks. Besittningsskyddet bör kompletteras med möjlighet till mindre renoveringar och tydliggöra hyresgästens rättigheter även rörande sin egen boendemiljö.

SSU ser positivt på bildandet av boenderåd i bostadsområden. Boenderåden bör kunna stärka och utveckla lokaldemokratien och ge möjlighet till delaktighet i beslutsfrågor rörande det lokala bostadsområdet. Försök bör införas där ett visst beslutsfattande rörande bygg – och planärenden förskjuts till att beslutas i lokala boenderåd. Boenderåden bör även ha budget för vissa försköningsarbeten av bostadsområden. Även som remissinstans och samarbetspartner kan boenderåden ha viktiga funktioner.

Föreningarnas livskraft måste även bejakas i skapandet av nya boendeområden samt i renoveringar av gamla. Möjlighet att uttrycka sina åsikter bör bejakas och möjligheten att organisera sig, med tillgång till föreningslokaler och liknande är av stor vikt. SSU föreslår att demokratidelegationer inrättas på kommunal nivå, med möjlighet att följa upp och föreslå reformer för att utvidga demokratin. En demokratidelegation kan exempelvis se över hur stor andel som engagerar sig i ideella föreningar och hur valdeltagandet ser ut i enskilda områden.

Många känner idag otrygghet i sin boendemiljö. Det är oacceptabelt att många inte vågar gå ut på kvällar och helger. Enligt SCB (2005) har mer än var fjärde kvinna avstått från att gå ut på kvällarna på grund av rädsla för våld. SSU anser att vi måste utforma bostadsområden som tar hänsyn till genusperspektivet och att alla bostadsområden måste trygghetsssäkras. Narkotika – och alkoholmissbruk kan begränsas om bostadsområdena anpassas för att skapa lugna och trygga miljöer.

Boendesegregationen

Storstadsområdena är idag präglade av ett segregerat boende. "Rikemannaghetton" och förortsområden med stora sociala problem har blivit verklighet. Klasskillnader och etnisk segregering är enbart av ondo. Förståelsen och solidariteten mellan människor riskerar att brytas och ett "vi och dom"-samhälle växer fram. Livsvillkoren och individens möjlighet till det goda livet påverkas till av var man råkar växer upp. Att ungdomar från Hallunda får sämre livschanser än ungdomar från Täby är oacceptabelt. SSU vill till varje pris bryta utveckling och skapa jämlika villkor och förutsättningar. Boendet är en stor del av förklaringen bakom de mörka siffrorna. Många bostadsområden stänger ut människor via höga priser och obefintliga hyresmöjligheter. Nyanlända flyktingar, underbetalda, fattigpensionärer, arbetslösa och ungdomar måste söka sig dit de rika inte vill bo. Ett välfungerat samhälle förutsätter att människor blandas. Styrkan kommer ur pluralismen. Att människor med olika bakgrunder och skilda ekonomiska villkor segregeras från varandra är farligt för Sverige.

För att råda bot på den verklighet vi ser i storstäderna krävs förändring. Det krävs ett blandat boende och ökade livschanser. Alla bostadsområden ska planeras utifrån principen om ett blandat boende. Hyresrätter ska blandas med bostadsrätter, radhus och villor.

Om kommunerna misslyckas med detta är SSU villigt att föreslå en förändring av kommunallagen. Bostadsområden bör planeras efter principer om hälften hyresrätter och hälften bostadsrätter. Även radhus och villor bör vara självklara inslag. Kommunerna bör även åläggas kravet på att upprätthålla ett kösystem för hyresrätter som fördelas. Kösystemet bidrar till att tydliggöra behoven på bostadsmarknaden. Vi ser idag hur borgerligt styrda kommuner avvecklar köerna och därigenom lyckas maskera behoven.

Ett annat skäl till den segregerade bostadsmarknaden är vissa kommuners inställning till flyktingmottagandet. Att somliga kommuner vägrar teckna avtal med migrationsverket är oacceptabelt. SSU vill upphäva kommunernas vetorätt och tydliggöra det gemensamma ansvaret för nationella åtaganden. Systemet för eget boende (det så kallade EBO-systemet) måste reformeras. Idag liknar EBO-systemet snarare ett inneboendesystem där man premieras ju fler som bor i en lägenhet. Detta skapar trångboddhet och försämrade livsvillkor.

Socialdemokraterna bör framöver fokusera mer på att det i de attraktiva bostadsområdena ska finnas möjligheter för alla att bo. Bostadssegregationen är inte enbart ett förortsproblem utan exciterar i full skala även ibland annat Stockholms innerstad. Socialdemokraterna bör upprätta en strategi för att bryta segregationen i de attraktiva innerstäderna såväl som i förorterna. Förtätning och fler hyresrätter samt satsningar på bostadsstiftelser kan vara viktiga inslag i att bryta innerstadssegregationen. Blandade upplåtelseformer bör även vara en del av lösningen för ytterområdena. Studentlägenheter, egna hem, smålägenheter och radhus bör vara inslag i miljonprogramsområdena.

Enligt en undersökning från Växjö universitet diskrimineras åtta av tio svenska med utländsk bakgrund när de söker lägenhet. Ett antal undersökningar visar på samma, utbredda diskriminering. Tuffare diskrimineringslagstiftningar måste till och bostadsbolag som systematiskt diskriminerar bör kunna beläggas med tvångsförvaltning.

Hotet mot allmännyttan

Allmännyttan är hotad. Mats Odell och den borgerliga regeringen har inlett en kraftfull offensiv mot allmännyttan. Först kom avskaffandet av räntesubventionerna för nybyggnation av hyreslägenheter. Sedan kom utförsäljningarna av allmännyttan i framförallt storstäderna och nu kommer marknadshyrorna. Skillnaden mellan socialdemokratisk och borgerlig politik kan inte bli tydligare än i synen på boendet. Den borgerliga regeringen ser bostaden som en handelsvara, en del av marknaden. Socialdemokraternas syn är att bostaden är en social rättighet. Tyvärr har inte socialdemokraterna varit tillräckligt tydliga i försvaret och utvecklingen av allmännyttan.

Det byggs för lite idag och allmännyttan har på många håll framförallt inriktat sig på att bygga dyrt och lyxigt. Enligt boverkets senaste statistik lider 135 kommuner av bostadsbrist. Medan det år 2001 endast var 61 kommuner med en liknande bostadssituation. Bostadsbristen är inte längre ett storstadsfenomen, även på tämligen små orter råder idag stor brist på framförallt hyresrätter. Mats Odell modell att minska efterfrågan genom att höja priserna är endast ett sätt att maskera behovet av nya bostäder. SSU räknar med att nybyggnationen inom framförallt allmännyttan riskerar att minska om marknadshyrorna införs.

Hyrorna chockhöjs på grund av regeringens senaste utredningsförslag. Grundpelarna i förslaget innebär bland annat att hyressättningen ska få ske utefter marknadsmässig grund, vilket innebär att hyrorna kommer öka i hela landet men i synnerhet i storstäderna. Regeringens utredningsförslag innebär att marknadshyror införs, en helt ny modell jämfört med dagens bruksvärdessystem. Förslaget kan innebära hyreshöjningar på upp till 60 procent på tio år, många människor kommer med andra ord vara tvingade att flytta. Regeringen motiverar förändringarna med att de vill "EU-anpassa" bostadspolitiken, trots att inga sådana krav ställs från EG-rätten själv.

Rörligheten på bostadsmarknaden hotas av regeringens bostadsslakt. I snitt flyttar varje svensk 12 gånger, varav de som bor i hyresrätt är betydligt mer benägna att flytta än dem som bor i bostadsrätt. Faktum är att även rörligheten på arbetsmarknaden påverkas kraftigt av försämringar inom allmännyttan. Den grupp som idag är mest benägen att flytta för arbete är arbetslösa boende i hyresrätt. Hyresgästföreningens siffror visar även att många äldre boende i småhus vill flytta men bedömer chansen att få tag i hyresrätt som så pass dålig att man väljer att bo kvar. Detta skadar flyttkedjorna som är av yttersta vikt för en fungerande bostadsmarknad.

Bostadslösa

Enligt Hyresgästföreningens rapport om ungas boende 1997–2007 skulle det behövas ytterligare 158 000 bostäder för att tillfredställa efterfrågan från 245 000 20–27-åringar som saknar men som behöver en egen bostad. Det är en kraftig ökning på 10 år, 1997 var efterfrågan 99 000 bostäder trots att antalet unga vuxna vid den tidpunkten var större än det är idag.

I hyresgästföreningens rapport visar det sig också att endast cirka 53 procent, 464 000, av alla 20–27-åringar har en egen bostad (hyresrätt med förstahandskontrakt, bostadsrätt eller egnahem) vilket är en minskning med cirka 9 procent sedan 1997, då andelen var 62 procent. När det gäller 20–23-åringar som har ett eget boende har andelen minskat från 48 procent år 1997 till 39 procent år 2007. Även bland 24–27-åringar har andelen som har eget boende sjunkit: Från 76 procent 1997 till 67 procent år 2007.

Alternativet för unga människor som inte får ett eget boende är att hyra i andra hand eller att bo kvar hemma. Allt fler bor i andra hand eller är såkallade mambos. 12 procent, eller cirka 100 000, av de 872 000 unga vuxna i åldern 20–27 år bor i andra hand. Det är en ökning med nästan 40 000 från 1997 (7 procent). Praktiskt taget ingen vill bo på detta sätt. 19 procent, eller 164 000, av alla 20–27-åringar bor hos sina föräldrar/förälder (är mambo). Det är en ökning sedan 1997, då andelen var 15 procent, men samma andel som det var år 2005.

8 av 10 av 20–27 åringarna vill ha egen bostad men endast 5 av tio har det idag. Det är framför allt hyresrätt som efterfrågas (37 procent). 25 procent svarar bostadsrätt och 19 procent egnahem. Bland dem som inte har en egen bostad är hyresrätt den klart mest efterfrågade boendeformen. 85 procent av de unga vuxna som bor hemma vill flytta inom det närmaste året. 81 procent av dessa vill ha ett eget boende nu ifall de hade råd och 60 procent svarar att de skulle ha råd med egen bostad. Hyresgästföreningen belyser också problemet med bostadspriserna i tillväxtregioner. 44 procent av de unga vuxna kan betala högst 3 600 kronor i månaden.

Många, speciellt bland dem som efterfrågar egnahem och bostadsrätt, skulle inte klara dagens priser i tillväxtregionerna. Det skulle behövas ett större utbud av prisvärda bostäder. Minst cirka 239 000 (27 procent) av alla de 872 000 unga vuxna är fattiga, oräknat fattiga mambor. Det är en minskning sedan 2005 och ungefär lika många som det var år 2003 (243 000). I undersökningen visar en jämförelse mellan regioner att andelen fattiga är lägst i Stockholms län och högst i Göteborgsregionen och Uppsala län. Boendekostnaderna för unga vuxna har ökat i fast penningvärde sedan år 1997. Då betalade 71 procent högst 3 600 kronor i månaden, 2007 har den andelen sjunkit till 65 procent. Boendekostnaderna är högst i Stockholms län. Där betalar 54 procent mer än 3 600 kronor och 32 procent över 4 700 kronor i månaden.

Om välfärdsamhället ska komma alla till dels måste alla människor oavsett ekonomisk styrka, etnisk bakgrund och social ställning ha rätt till en god bostad. En aktiv bostadspolitik kan vara ett kraftfullt verktyg i kampen mot klyftor i boendet, utanförskap och främlingsfientlighet i samhället.

På samma sätt som socialdemokrater argumenterar för god vård, jämlik välfärd och bra service i den offentliga sektorn eller om full sysselsättning måste socialdemokraterna argumentera för en social bostadspolitik. En utbredd bostadsbrist tvingar unga människor till otrygghet i boendet genom svart-, andra- eller tredjehandskontrakt. Under åren har bostadspolitiken handlat mer om att administrera och förvalta än om att ställa upp nödvändiga visioner kring samhällsplanering och samhällsbyggnad. SSU ser nödvändigheten i att alla delar av samhället tar sitt ansvar för samhällsbyggnaden.

Nu handlar det om politisk vilja. SSU föreslår att fokus ska vara på att bygga bostäder för alla och inte bara för de med mycket pengar.

Socialdemokratins bostadspolitik

1995 skedde ett paradigmskifte i svensk bostadspolitik. Sedan dess har staten varje år gjort ett överskott på bostadsbyggandet. Tidigare ansågs bostadssektorn vara kopplad till den generella välfärden och finansierades till viss del gemensamt. Idag ligger överskotten på ca 15 miljarder årligen.

Socialdemokratin har alltför länge tillåtit en utveckling där bostaden blir en handelsvara istället för en social rättighet. Även socialdemokratiskt styrda kommuner har låtit överskotten i allmännyttan gå in i den kommunala budgeten istället för att återinvesteras i nybyggande och renoveringar. På så vis har boende i den kommunala allmännyttan ålagts en sorts "extra skatt" via boendet.

På socialdemokraternas partikongress 1997 bestämdes att boende skulle inkorporeras i välfärdsbegreppet. Bostaden ska anses vara välfärdens fjärde ben (vård, skola, omsorg och boende), tyvärr har väldigt lite hänt sedan dess. Formuleringarna är kvar men få konkreta reformer har genomförts. Räntesubventionerna var av godo och bostadsbyggandet ökade, SSU kräver att de återinförs. På socialdemokraternas partikongress 2009 kommer SSU att stenhårt driva en ny socialdemokratisk bostadspolitik.

Ett miljardprogram för miljonprogramsområden

Var fjärde svensk bor idag i ett hus byggt under rekordåren under 1960- och 1970-talet. Den socialdemokratiska regeringen skrev 1967 i en proposition angående riktlinjer för bostadspolitik att "...hela befolkningen skall beredas sunda, rymliga, välplanerade och ändamålsenligt utrustade bostäder av god kvalitet till skäliga kostnader.". Målet är lika aktuellt nu som då, men när bostäderna i miljonprogramsområden runt om i Sverige står inför stora renoveringsbehov känner staten inte längre sitt ansvar.

Början av 1900-talet var onekligen en förändringens tid i Sverige. Industrialiseringen ledde till att stora mängder människor flyttade från landet in till städer där tillgången till arbete var som störst. Det räckte dock inte med urbaniseringen, industrin var i behov av fler arbetande och svaret blev en stor arbetskraftsinvandring från utlandet för att mätta industrins behov. I takt med att befolkningens mängden ökade gjorde sig en akut bostadsbrist påmind. I städerna rådde trångboddhet och bostadsstandarden var låg. I början av 1960-talet saknade mer än en fjärdedel av landets bostäder moderniteter som centralvärme, vatten, avlopp och wc.

Situationen föranledde flera bostadspolitiska utredningar som ledde till beslutet att under tio år, från 1965 till 1975, skulle en miljon nya bostäder byggas. Syftet med det som kom att kallas miljonprogrammet var dels att råda bot på bostadsbristen men också att höja standarden och utrustningen i bostäderna. Även en stor satsning på infrastruktur för det nya samhället planerades och byggdes under perioden.

Kritik mot byggandet har hörts sedan mitten av 1960-talet och fram till idag. Många har pekat på att storskaligheten och behovet av att på kort tid bygga många bostäder har lett till områden som präglas av monoton och tristess med trista färger och likformiga byggnader. Att kraven på grönska och god miljö ofta var oprecisa och inte prioriterade i budgetarbetet gjorde att kritiken blev allt mer högljudd. Ytterligare en källa till kritik uppkom i början av 1970-talet då behovet av bostäder mattades av och många nybyggda lägenheter stod tomma. Från kommunernas sida såg man ofta de bostäder som fanns i miljonprogramsområdena som reservlägenheter dit man hänvisade nyanlända invandrare och människor med sociala problem. Segregationen blev ett faktum och fokus kom att ligga på sociala omständigheter och kriminalitet bland människor i områdena.

Renoveringsbehovet av hus byggda under miljonprogramstiden börjar bli akut. Enligt statliga Boverket håller avloppsledningar i 30 till 50 år och det är den ålder många av miljonprogramshusen nu når. På många håll måste även stammar, elledningar och ventilation bytas ut. Tidningen Hem & Hyra har granskat beståndet av hus som byggdes under miljonprogramsperioden och konstaterar att notan för renoveringsbehovet för de 50 största bostadsbolagen i Sabo (de allmännyttiga bostadsföretagens organisation) går på sammanlagt 47 miljarder kronor.

SSU kräver ett miljardprogram för miljonprogrammen. Genom massiva satsningar på våra bostadsområden kan vi ställa om samhället till hållbara ekobyar. I våra förorter kan vi låta nya jobb växa fram i hållbara miljöer. Om vi satsar på att bygga nytt, komplettera bebyggelse och blanda boendeformer kan vi klara upp de, såväl sociala som miljömässiga, problem vi ser i våra större förorter. SSU kommer driva miljardprogrammet för miljonprogrammen som det stora socialpolitiska projektet inför valet 2010. Vi tror att det är möjligt att bygga om ekologiskt samt bygga bort segregationen och trångboddheten

Bostad åt alla

Bostaden som social och mänsklig rättighet är hotad. Socialdemokratins dröm och mål om frihet och jämlikhet förutsätter individens möjlighet till ett gott boende. I många områden och städer är det idag oerhört svårt att slå sig in på bostadsmarknaden, livsdrömmar krossas och samhället försämras därigenom. Vi har tidigare i rapporten skrivit om att 158 000 bostäder saknas enbart för unga mellan 20-27 år. Vi vet dessutom att 483 000 barn(under 19 år) växer upp under trångbodda förhållanden (mer än en boende per rum, ej medräknat sammanboende ex sambos eller gifta). En situation som ofta innebär stress och svårighet att kunna göra läxorna osv. Vi vet dessutom att skriande behov står för dörren, en stor generation unga födda mellan 1989-1992 under den så kallade babyboomen kommer mycket snart att vilja flytta hemifrån. En generation som till antalet är fullt jämförbar med fyrtiotalisterna.

Många äldre väljer att bo kvar i egnahem och villor av den enkla anledningen att det finns för få hyresrätter. Många äldre som inte får plats på seniorboenden bor kvar hemma mot sin egen vilja, en situation som skadar både individen och kollektivet.

SSU tror på ett nytt stort bostadspolitiskt program med liknande proportioner som miljonprogrammet på sin tid. Mellan 1965 och 1975 byggdes en miljon nya lägenheter i Sverige, en reform till stor del kan tillskrivas Ingvar Carlssons SSU-generation. En fjärdedel av alla svenskar bor idag i bostäder uppförda under perioden 1965-1975.

SSU vill se en ny utredning som bör utgå från de förväntade behoven under de kommande åren mellan 2010 och 2020. SSU tror att behoven kan uppgå till ca en miljon nya bostäder även under kommande tio års period. 12 % av den vuxna befolkningen är idag definierade som trångbodda, sammantaget 700 000. Det innebär att vi sammantaget har drygt en miljon trångbodda i Sverige. Samtidigt vet vi att 158 000 bostäder snarast måste fram till gruppen 20-27 åringar. Även hemlösheten ökar, ca 18 000 var enligt socialstyrelsen hemlösa år 2005. Även om hemlösheten har många andra orsaker vet vi att bostadsbristen bidrar till en ökad hemlöshet.

Bostad åt alla får aldrig bli en klyscha eller endast en paroll på första maj. SSU vill att socialdemokraterna snarast ska omformulera sin bostadspolitik med målet om bostad åt alla. SSU kommer att kräva en utredning av behoven på bostadsmarknaden, resultaten ska därefter ligga till grund för ett nytt stort bostadspolitiskt program.

Avslutningsvis

Svensk bostadspolitik står inför en brytningstid. Ska marknaden eller politiken styra? Ska socialdemokraterna lyckas presentera en behovsstyrd politik för det goda boendet eller ska de borgerliga låta marknaden ta över?

Vi har sett segregationen öka och vi har sett att allt färre har möjlighet att bo i storstädernas innerstäder. Vi ser att allmännyttan förbyts mot egennyttan. Vi vet dessutom att behoven av en omställning är enorma, vi vet att miljömässiga hänsyn och klimatpolitiken måste styra nybyggnation och renovering. Socialdemokraterna måste också vilja reformera bostadspolitikerna så att hyresrätten blir mer attraktiv och att hyresgästen känner inflytande över sin egen vardag.

Det är dags för en ny bostadspolitik. Alla har rätt till ett hem. Det är dags att skapa det svenska mångfaldshemmet.